

číslo ve spisu:

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

THÁKUROVA 3, 160 00 PRAHA 6

Katedra/Ústav: Katedra fundamentální a dogmatické teologie

Posudek oponenta/oponentky na diplomovou práci

jméno oponenta/tky Denisa Červenková

Autor/autorka práce: Jan Zetek
Studijní program/obor: Teologie, Teologické nauky
Název práce: Náboženský extremismus z pohledu ohrožení společnosti a státu
Vedoucí práce: David Bouma
Rozsah práce: 60s

1. Kritické zhodnocení

Kritéria hodnocení	splňuje bez výhrad	splňuje s drobnými připomínkami	splňuje s výhradami	nesplňuje
A. Formální a jazyková kritéria				
Práce odpovídá rozsahovým podmínkám	☒	☐	☐	☐
Práce má odpovídající jazykovou úroveň (pravopis, stylistika)	☐	☒	☐	☐
Formální zpracování práce (celková struktura a její logičnost)	☒	☐	☐	☐
Dodržení stanovených zásad citačních pravidel; formální jednota poznámkového a kritického aparátu	☐	☒	☐	☐
Zpracování příloh	☐	☐	☒	☐
Celková typografická úprava	☒	☐	☐	☐
B. Obsahová kritéria				
Práce jasně formuluje své cíle a metodiku jejich				

dosažení	☒	☐	☐	☐
Práce stanovených cílů dosahuje	☐	☐	☒	☐
Práce kriticky pracuje s primárními prameny i sekundární literaturou	☐	☐	☒	☐
Autorovy/autorčiny soudy a hodnocení jsou argumentačně podloženy	☐	☐	☐	☒
Autor/ka umí pracovat s odbornou terminologií a využívá jí	☒	☐	☐	☐
V práci jsou jasně vyjádřeny dosažené cíle	☐	☐	☒	☐
C. Celkový přínos práce				
Tuto část je vhodné rozvést v bodě 5.				
	ano	Ne		
Práce je kompilační prací	☒	☐		
Práce se zabývá dosud nezpracovaným tématem	☐	☒		
Práce přináší nové poznatky	☐	☒		
Práce navrhuje nové metodické přístupy	☐	☒		
Práce má metodologický/teologický přínos	☐	☒		

2. Celkové hodnocení práce

(stručná charakteristika (v případě potřeby je možné užít zvláštní přílohy))

viz zvláštní příloha

3. Otázky a náměty práce k diskuzi při obhajobě

viz zvláštní příloha

Doporučení práce k obhajobě	doporučuji
------------------------------------	-------------------

Návrh doporučení k obhajobě: doporučuji, nedoporučuji

Datum: 15.1.1012

Autor diplomové práce si již v samém úvodu klade několik podnětných otázek po významu náboženství pro veřejný život a po roli náboženství při vzniku různých konfliktů osobních i celospolečenských.

Těmto otázkám ve své práci ovšem dopřeje jen málo pozornosti, daleko více se struktura i obsah předkládané diplomové práce souzní s tím, co si diplomant stanovil jako cíl svého textu: pokusit se o vytvoření ucelené studie, která by postihla extremistickou problematiku a případný terorismus s vazbou na náboženská uskupení působící v současnosti v České republice. V úvodu k tomu dodává, že se bude pokoušet najít odpověď na otázku po potenciální nebezpečnosti náboženství pro společnost a stát (srov. s. 8)

Gramatická a stylistická úroveň je průměrná, množství pravopisných a stylistických odchylek je však únosné.

Práce obsahuje tvrzení, která by bylo zapotřebí doložit, případně - pokud tedy autor míní předložit jen závěr rozsáhlé úvahy k tématu – předložit zdroje, v nich lze dohledat podklady k podobným závěrům jako je následující: „Ideologií modernismu však došlo k rozvoji různých

náboženských hnutí a církví. Náboženství samo o sobě se rozrůznilo ve svých projevech a je stále obtížnější se vyznat v jeho jednotlivých skupinách a duchovních směrech.“ s.7

Práce se zdroji je podle mého názoru vůbec jednou ze dvou velkých výhrad vůči diplomantovi. Vymezení metodického postupu v úvodu práce („Metoda k dosažení stanoveného cíle vychází z dosti podrobného prostudování původních pramenů, velkého souboru vstupních informací excerpovaných z dostupných i běžně nedostupných materiálů a z komparativního srovnání různých textů analytické povahy.“) je poněkud nejasné, už proto, že ani po celkem podrobném přečtení diplomové práce není zcela zřejmé, do jaké míry autor pracuje s primárními analytickými studii a do jaké míry prakticky doslova přejímá formulace z podobně zaměřených studií, které jsou z větší části dobře dostupné na internetu (viz tematické stránky Policie ČR a MVČR).

Text je logicky strukturován do tří základních kapitol, první kapitola podává charakteristiku současného extrémismu na území České republiky, druhá se zaměřuje na problematiku sektářství, třetí se věnuje terorismu, zejm. nábožensky motivovanému.

Bohužel je hned úvodní s. 9 prakticky doslova přejatá z citované Zprávy o problematice extrémismu na území ČR za rok 2002. Diplomant sice zdroj uvádí v poznámkách, ale jde o natolik shodný text, že lze mluvit o nestandardním využití jiného zdroje. Může být, že diplomant sám je autorem či spoluautorem textu, který je volně dostupný na webových stránkách jak MV ČR, tak Policie ČR a jsou v něm uvedeny v poznámkách totožné odkazy na tituly jako je studie R. Zariski: Ethic Extremism Among Ethnoterritorial Minorities in Western Europe: Dimensions, Causes and Institutional Responses, in: Comparative Politics 21 (1989), 253-272 (pozn. 2) – v tomto bodě bych ovšem prosila o vyjasnění, protože diplomantův text jak na tomto tak na několika dalších místech, o kterých bude řeč, budí dojem, že doslova či téměř doslova přejímá celkem rozsáhlé pasáže ad odkazy na literaturu z cizích textů. Otázku citací z cizích zdrojů bych tedy prosila při ústní obhajobě poněkud vyjasnit, aby vyzněla více ve prospěch diplomanta. Dokážu si představit, že vzhledem k tématu byl diplomant k rozsáhlému přejímání formulací z cizích textů motivován především snahou o uchování co největší věrnosti myšlence či definici přejímané autority, ovšem i v tomto případě se jedná o odchylku od nároků, kterou na diplomovou práci standardně klade běžné vysokoškolské studium.

Jako příklad nestandardního přejímání formulací viz alespoň následující tři ukázky:

1.)

Enroth, s. 12 (obávám se, že diplomant přejal záměnu jména a příjmení tohoto autora z jiného textu): „jakékoli náboženské hnutí, které je organizačně odlišné a má učení či praktiky, které odporují učení a praktikám zjeveným v Písmu, jak ho vykládá tradiční křesťanství reprezentované katolickým a hlavními protestantskými denominacemi a jak je vyjádřeno v prohlášeních typu Apoštolské vyznání“.

Zetek, s. 20: „Teologická definice sekty je založena na standardní křesťanské věrouce a označuje tak jakékoli náboženské hnutí, které je organizačně odlišné a má učení či praktiky, které odporují učení a praktikám zjeveným v Písmu, jak ho vykládá tradiční křesťanství reprezentované katolickým a hlavními protestantskými denominacemi a jak je vyjádřeno v prohlášeních typu Apoštolské vyznání.“

2.)

Vojtíšek, Náboženství a sekty v ČR, in http://charlijen.net/wp-content/uploads/N%C3%A1bo%C5%BEenstv%C3%AD_a_sekty_v_%C4%8CR.pdf:

„Učení a praxe: Na základě četby knihy Oskara Bernhardta (Abd-ru-shina, viz Hnutí Grálu) Ve světle pravdy si Jan Dvorský na začátku roku 1991 podle svých slov uvědomil, že je Syn člověka, Parsifal Imanuel, znovu inkarnovaný (vtělený) Abd-ru-shin, tedy mesiáš, jenž má ustavit Tisíciletou říši. Se svou družkou Labutí pannou (Lucií Dvorskou) (shoda jmen je náhodná) vydal knihu "Syn člověka" s podtitulem "Mesiášovo živé Slovo k všemápravě světa". Tato kniha vykládá Abd-ru-shinovo náboženství pro moderní dobu, ostře komentuje všechny události společenského života a velmi přesvědčivým způsobem podává recept na každý problém.

Legitimitu svého přesvědčení, že je Synem člověka, odvozuje Dvorský jednak z údajné fyzické podoby s Abd-ru-shinem, dále pak z data svého narození apod., ale hlavně ze svého objevu o převrácenectví, jímž se údajně doplňuje mozaika Abd-ru-shinova učení. Podle Dvorského je v současnosti každý člověk převrácencem, neboť se jeho mužská duše převtělila (reinkarovala) do ženského těla nebo ženská duše do mužského těla. Jedinými dvěma nepřevrácenci jsou právě on a jeho družka Lucie. Ti mají spolu s "povolanými", kteří mají možnost se ještě náležitě očistit, vybudovat Tisíciletou říši dříve, než katastrofy zdecimují zbylé lidstvo.“

Zetek, s. 29:

„Učení a praxe: Na základě učení Oskara Bernhardta zvaného jako Abd-ru-shina, zakladatele a vůdce Hnutí Grálu, při četbě knihy Ve světle pravdy si Jan Dvorský na začátku roku 1991 podle svých slov uvědomil, že je Syn Člověka, Parsifal Imanuel, znovu inkarnovaný Abd-ru-shin, tedy mesiáš, jenž má ustavit Tisíciletou říši. Se svou družkou Labutí pannou, Lucií Dvorskou, nar. 1964, vydal knihu "Syn Člověka" s podtitulem "Mesiášovo živé Slovo k všemápravě světa". Tato kniha vykládá Abd-ru-shinovo náboženství pro moderní dobu, ostře komentuje všechny události společenského života a velmi přesvědčivým způsobem podává recept na každý problém.

Legitimitu svého přesvědčení, že je Synem Člověka, odvozuje Dvorský jednak z údajné fyzické podoby s Abd-ru-shinem, dále pak z data svého narození apod., ale hlavně ze svého objevu o převrácenectví, jímž se údajně doplňuje mozaika Abd-ru-shinova učení. Podle Dvorského je v současnosti každý člověk převrácencem, neboť se jeho mužská duše převtělila, reinkarovala do ženského těla nebo ženská duše do mužského těla. Jedinými dvěma nepřevrácenci jsou právě on a jeho družka Lucie. Ti mají spolu s "povolanými", kteří mají možnost se ještě náležitě očistit, vybudovat Tisíciletou říši dříve, než katastrofy zdecimují zbylé lidstvo.“

3.)

<http://sekty-cz.webs.com/situaceuns.htm>, text Z. Vojtíška:

„Nebezpečí: Moonisté jsou typičtí propracovanými způsoby mentální manipulace se svými členy. Kromě toho má Moon světové mocenské ambice, ale v poslední době se nezdá, že by byl schopen jich dosáhnout. Stále má ovšem možnost díky vlivným médiím (např. noviny The Washington Post) světovou politiku ovlivňovat. Pozoruhodný je také vliv jeho bohatství (na své akce je schopen zvát např. nejvýznamější světové politiky) a spojení s korejskou rozvědkou.

Počet členů: odhaduje se na 200 000, u nás několik málo set.

Kontakt: Žerotínova 42, Praha 3, čelné osobnosti: Anton Uhnák a PhDr. Juraj Lajda.“

Zetek, s. 30:

„Nebezpečí: Moonisté jsou typičtí propracovanými způsoby mentální manipulace se svými členy. Kromě toho má Mun světové mocenské ambice, ale v poslední době se nezdá, že by byl schopen jich dosáhnout. Stále má ovšem možnost díky vlivu médií (např. noviny The Washington Post) světovou politiku ovlivňovat. Pozoruhodný je také vliv jeho bohatství. Na své akce je schopen zvát významné světové politiky. V souvislosti s jeho aktivitami se hovoří i na spojení s korejskou rozvědkou.

Počet členů ve světě se odhaduje se na 200 000, u nás okolo jednoho sta.

Kontakt: Žerotínova 42, Praha 3, se zastoupením PhDr. Juraje Lajdy.“

Škoda, že autorovi unikla při shromažďování studijních materiálů tematicky velmi podobný text Dominiky J. Ondráčkové, Sekty a nová náboženská hnutí – bezpečnostní hrozba, dostupný na webu MVČR. Autorka v něm totiž ukazuje, jak lze zdatně zacházet s informačními zdroji aniž by muselo dojít k obvinění z plagiátorství. (Ondráčková v daném textu také mnohem věcněji prezentuje aktivity a stanovisko katolické církve vůči sektám a novým náboženským hnutím.)

Diplomant do výčtu nebezpečných náboženských skupin zařadil dále Rodinu Davida Berga, hnutí New Age a satanisty. Charakteristika nebezpečnosti New Age je velmi povrchní, pokud se má dostatečně dokumentovat, v čem spočívá nebezpečnost této odrůdy náboženských skupin a odlišit ji od skupin, které nejsou nositeli potenciálního ohrožení společnosti a státu, nemůže se autor spokojit s konstatacemi typu „Jiný druh nebezpečí je spojen s amatérskými zdokonalovacími kurzy Silvova metoda, Modrá alfa, Zlatá mysl či alternativními psychoterapiemi Holotropní dýchání.“ (s. 33). „Riziko znamená i stoupající obliba tajných ezoterických nauk, které mohou způsobit velkou izolaci zasvěcených a jejich, pro vnější svět, nepochopitelné činy.“ (tamtéž). V těchto pasážích nejvíce postrádám jakoukoliv interpretační práci autora se (v tomto bodě navíc i na informace poněkud chudými) zdroji. Právě vzhledem k velké rozrůzněnosti panující v New Age bych považovala za zcela nutné, aby se diplomant více zabýval jednotlivými konkrétními skupinami uvnitř hnutí, které působí na území ČR, a případně vyznačil ty, jež představují (a konkrétně v čem) reálné nebezpečí pro společnost. Bez této heuristické a analytické části zejm. tato část práce výrazně ztrácí na informační hodnotě, protože, jak již bylo řečeno, autor téměř doslovně přejímá formulace z jiných publikací, aniž by s nimi jakýmkoliv způsobem dále pracoval.

Považuji za důležité a ústrojně v rámci práce představit téma politicky a ideologicky motivovaného terorismu, jak to autor učinil ve teté kapitole své práce, avšak schází tu, jako ostatně v celé práci propojení bezpečnostního aspektu problematiky s teologickým hlediskem. Z teologického hlediska tak prakticky nemám co říci ani k části věnované nacionalistickým hnutím, chápu ovšem, že pro zasazení do kontextu jde o podstatnou a nikoliv zbytečnou podkapitolu práce.

Druhá důležitá otázka na autora diplomové práce tak musí směřovat na objasnění, v čem je podle něj jeho práce prací z oboru (fundamentální) teologie? Jistě k tomu nestačí úvodní otázky, pokud sám text práce je převážně bezpečnostně orientovaný a – jak sám autor uvádí – tématem sekt a náboženských hnutí se mohou zabývat různé obory. V čem tedy spočívá specifikum teologického přístupu k problematice?

Autora můžeme pochválit za volbu vhodné religionistické literatury k charakterizaci základních pojmů jako je sekta, nové náboženské hnutí, atd. (srv. za všechny s. 19-21: „Z bezpečnostního hlediska jsou důležití (sic!) pro rozlišení nebezpečných sekt následující kritéria:…“), avšak v některých doplňujících charakteristikách se uchyluje k popularizační a z hlediska vědeckého diskurzu poněkud nestandardní literatuře typu popularizační příručky evangelikálního autora R. Enrotha. Čerpá odtud formulace jako je následující: „„Teologická

definice sekty je založena na standardní křesťanské věrouce a označuje tak jakékoli náboženské hnutí, které je organizačně odlišné a má učení či praktiky, které odporují učení a praktikám zjeveným v Písmu, jak ho vykládá tradiční křesťanství reprezentované katolickým a hlavními protestantskými denominacemi a jak je vyjádřeno v prohlášeních typu Apoštolské vyznání.“ – Jde o definici právě z teologického hlediska vágní a diskutabilní, které by odporovalo diplomantem přejaté výtce o jistém nadužívání pojmu sekta, který bývá v obecném úzu nezdědka aplikován i na náboženské společnosti jako jsou mormoni či Svědkové Jehovovi. (s.20)

Vůbec přechod od zpochybnění užívání výrazu sekta k jeho aplikaci na jednotlivé náboženské útvary a společnosti k definici obecné charakteristiky těch náboženských skupin, které mohou představovat potenciální i reálnou hrozbu pro společnost, se autorovi podle mého názoru příliš nepodařil.

Podobné rozpory či nedotaženosti v tvrzeních najdeme i na počátku podkapitoly 2.4, kde autor proklamuje, že v ČR najdeme i „náboženské společnosti či směry, které by šli (sic!) označit jako nebezpečné, tedy sektářsky se projevující,“ ale protože si je vědom obtížnosti stanovení přesných hranic či krajní obtížnosti kompletního výčtu a charakteristiky všech potenciálně nebezpečných náboženských skupin, uvádí, že se zaměří jen na některé zástupce a to ty, „které lze označit jako určitým způsobem nebezpečné.“ (s. 27) – Kritérium volby pro následující výběr nebezpečných skupin tedy zůstává nejasné. Podobně celkově nejasný zůstává smysl přílohy 1 – jaký smysl má uvádět autorem vybrané (a podle jakého kritéria) skupiny a náboženské organizace?

V závěru diplomant předkládá některá tvrzení, jako např.: „Nutné je však podotknout, že náboženství ve svých základech skutečně nebezpečné nebývá a není. Nebezpečným dojmem však začne působit, když je zneužito k označení záminky pro prosazování různých jiných cílů, především politických, kriminálních či osobních.“ ... „Díky tomu, že náboženství ve své podstatě stále zůstává neposkvvněné a čisté. Lze uvést, že pouto mezi náboženstvím a naším státem je stále pevné.“ - K těmto a dalším tvrzením ovšem v práci samotné nacházíme jen velmi málo podkladů (respektive vzhledem ke zneužitelnosti náboženství, na kterou autor v průběhu práce poukazuje, není zřejmé, z čeho zde vyvodil opak), přitom by se dalo předpokládat, že v závěru se setkáme s argumenty, které budou vyústěním předchozí důkladné analytické práce orientované právě na tyto otázky.

Předkládaná práce tedy podle mého názoru vykazuje nedostatky, k nimž by se měl autor v průběhu obhajoby vyjádřit.

otázky:

Mohl by se diplomant vyjádřit ke své s prameny?

V čem je tato práce teologická? (tj. že je terorismus závažný jev není pochyb, ale jakým způsobem se jím podle diplomanta má zabývat právě teologie?)

v Kolíně, dne 15.1. 2012

ThLic. Mgr. Denisa Červenková ThD.

Podpis: